

СТАНОВИЩЕ

от

проф. д-р Дарина Найденова Христова, д.м.
ръководител на катедра „Хигиена и епидемиология“
ФОЗ, МУ - Варна

за дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен
„Доктор“
по научната специалност „Хранене и диететика“
на тема:

**„Тенденции в наднорменото тегло при деца на 7-годишна
възраст в България и рискови фактори, свързани с
храненето“**

д-р Екатерина Чикова-Ишченер,
редовен докторант в НЦОЗА, дирекция „Обществено здраве и здравен
риск“, отдел „Храни и хранене“

Становището, което подготвям, е съобразно включването ми в научно жури, определено със заповед № РД-95/28.02.2024г. на директора на НЦОЗА, на основание чл. 30, ал. 3 от ППЗРАСРБ и във връзка с чл. 30, ал. 2 от ППЗРАСРБ, чл. 4, ал. 3, т.6 и чл. 19, ал. 1 от Правилника за устройството и дейността на НЦОЗА, чл. 69 от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в НЦОЗА и решение на НС на НЦОЗА с протокол № 31/23.02.2024г.

Д-р Екатерина Чикова-Ишченер е зачислена през 2016 г. в докторантура в редовна форма за придобиване на образователна и научна степен „Доктор“ на тема „Тенденции в наднорменото тегло при деца на 7-годишна възраст в България и рискови фактори, свързани с храненето“ в област на висшето образование 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.1 Медицина и специалност Хранене и диететика с научен ръководител проф. д-р Веселка Дулева, д.м.

Кратки данни за професионалното развитие на кандидата:

Екатерина Чикова-Ишченер завършва Медицински университет – София през 2005 г. Девет години по-късно придобива специалност по „Хранене и диететика“. Междувременно работи в секция „Хранене и обществено здраве“ на НЦООЗ. Докторантката трупа опит, участвайки в дейността на отдела, включваща проучване и оценка на храненето и хранителния статус на населението, идентифициране на рисковите групи, разработване на препоръки и ръководства за намаляване риска за здравето

и за хроничните незаразни болести, свързани с нездравословното хранене. Участие като изследовател в международни проекти - PILOT-PANEU и COSI. От 2020 г. е асистент в отдел „Храни и хранене“. Има проведени голям брой специализирани обучения в сферата на хранителната политика и общественото здраве, организирани от Световната здравна организация. Член е на Научно-експертния съвет по хранене към Министерство на здравеопазването, както и на Българското дружество по хранене и диететика.

Характеристика на дисертационния труд:

Дисертационният труд е с обем 158 стандартни страници и е оформен съгласно изискванията. Структурните раздели на дисертацията са добре балансирани и са в логическа последователност: литературен обзор, цел, задачи, методология на изследването, резултати и обсъждане, изводи и приноси. Цитирани са 195 литературни източници, от които 33 на кирилица и 162 на латиница. Дисертационният труд включва 33 таблици и 8 фигури, 2 приложения. Литературният обзор обобщава съвременната информация и показва сериозни познания, завиден опит и лично отношение на кандидата към изследвания проблем. Във връзка с дисертационния труд са представени 4 публикации.

Актуалност на темата на дисертационния труд. Докторантът се насочва към една много важна и в практичен, и в обществено – здравен аспект тема: проблемите на детското затлъстяване и профилактиката на нарушенията в теглото в тази деликатна възраст. Епидемията от затлъстяване в детска възраст е обявена от СЗО като едно от най-сериозните предизвикателства пред общественото здраве в 21-ви век. Фокусът на настоящото изследване е върху теглото на 7- годишна възраст и рисковите поведенчески фактори. От решаващо значение за здравословното тегло в тази деликатна възраст са храненето, физическата активност и ангажираността към проблема на различните институции и цялото общество. Именно осъзнаване на значимостта на теглото и рисковите фактори, знанията, компетенции и възможности за превенция на затлъстяването сред децата в ранна училищна възраст определя актуалността на темата на настоящия дисертационния труд.

Литературен обзор: теоретичната обосновка и проуване на наличните литературни източници по темата на дисертацията заемат около 20% от общия обем на работата и са добре структурирани. В дълбочина са разгледани въпросите, свързани с епидемиологията на детското затлъстяване и с обезогенната среда. Особено внимание е обърнато на класификацията и антропометричните методи, използвани в детска възраст за мониториране на телесното тегло. Допълнителна добавена стойност на литературния обзор му придава анализа на политиките и стратегиите за опазване на здравето и промоция на здравословното хранене в училищна възраст.

Целта на дисертационния труд е прецизно дефинирана: да се извърши оценка на тенденциите в наднорменото тегло при деца на 7-годишна възраст в България в периода 2008-2023 г. и рисковите фактори, свързани с храненето.. За постигане на целта са формулирани пет задачи, основни от които се явяват оценката и анализа на тенденциите в наднорменото тегло на национално представителна извадка от първокласници на 7-годишна възраст в периода 2008-2023 г. , както и ценката на влиянието на различни фактори върху разпространението на наднорменото тегло сред децата на 7-годишна възраст.

Дизайнът на проучването е детайлно описан и включва клъстерна двустепенна случайна извадка от началните училища в страната, избрана с вероятност, пропорционална на числеността им. Гнезда на първата степен са училищата в страната, а на втората степен са паралелките в първи клас. Използван е сентинелен подход и набор от методи: оценка на хранителния статус чрез антропометрични измервания и индекси, три различни анкетни карти и оценка на честота на хранителна консумация (Food Frequency Questionnaire Method). За оценка на тенденциите в рисковото за здравето поведение на децата и за да се отчете комплексното влияние на храненето, физическата активност или липсата на такава върху наднорменото тегло в детска възраст е приложен „Индекс на рисково за здравето поведение на децата”.

Резултатите показват, че в периода 2008-2023 г. е на лице негативна тенденция за нарастване на честотата на наднорменото тегло и затлъстяването сред национално представителна извадка от първокласници на 7-годишна възраст (от 28.2% на 32% наднормено тегло, в т. ч. затлъстяване от 12.4% на 15.2%). Особено тревожни е честотата на тежкостепенното затлъстяване при момчетата на 7-годишна възраст и на абдоминалното затлъстяване при първокласниците. Сериозен проблем се оказва нереалната преценка на родителите що се касае за възприятието им за теглото на децата. Родителите силно подценяват хранителния статус на децата със свръхтегло и затлъстяване: около 80% от родителите на деца със свръхтегло и около 30% от родителите на деца със затлъстяване определят теглото на децата си като тегло в норма. Анализът на резултатите показва, че в проучвания период след прилагането на национален пакет от политики за подобряване храненето на децата се наблюдава статистически значима тенденция за благоприятни промени в честотата на консумация на ключови за епидемията от детско затлъстяване групи храни и напитки сред първокласниците (пресни плодове и зеленчуци, безалкохолни напитки, съдържащи захар, снаксове).

Приноси: изведените от д-р д-р Чикова-Ишченер приноси са както с теоретичен, така и с научно-приложен характер. Извършеният задълбочен аналитичен преглед на тенденциите в детското затлъстяване в представителна извадка първокласниците е един от съществените приноси на настоящия труд. Особено важен принос е адаптирането и прилагането в

България на „Европейска система на СЗО за наблюдение на затлъстяването при деца на възраст от 6 до 9 години“. Използването на критериите на СЗО за оценка на хранителния статус на децата позволява сравнимост на получените резултати на международно ниво. Разработени са препоръки за приоритетни области на бъдещи действия за подобряване храненето и хранителния статус на 7-годишните ученици в България в съответствие с идентифицираните проблеми в проучването

Препоръки: на база на анализите докторантът извежда конкретни, подробни и точни препоръки към различните институции: министерство на здравеопазването, министерство на образованието и науката и министерството на земеделието и храните и Браншовите организации на производителите на храни и напитки.

Авторефератът е изготвен според изискванията и отразява напълно съдържанието на дисертационния труд, представя в детайли основните резултати, изводи и приноси на настоящата работа. Д-р Чикова-Ишченер прилага четири публикации и 17 научни съобщения - всички във връзка с темата на дисертационния труд.

Заклучение:

Представеният за защита дисертационен труд на тема „Тенденции в наднорменото тегло при деца на 7-годишна възраст в България и рискови фактори, свързани с храненето“ е изцяло съобразен с изискванията. Разработен е значим и важен за общественото здраве научен труд с безспорни теоретични, и най-вече приложни приноси. Темата е изключително навременна и актуална, литературната осведоменост е висока, основната цел и задачите са формулирани ясно и компетентно. Получените резултати дават много голям обем научна информация – аналитично изложени факти, умело представени и интерпретирани, практически ориентирани послания. Оформените алгоритъм, изводи и препоръки са коректни и адекватни на резултатите. Кандидатът има всички основания за научен растеж като специалист в тази специфична област на общественото здравеопазване.

Напълно убедено давам своята **положителна оценка** и предлагам на останалите членове на уважаемото Научно жури да гласуват положително за присъждане на д-р Екатерина Чикова-Ишченер на образователна и научна степен „Доктор“ по научната специалност „Хранене и диететика“.

13.04.2024 г.

Подпис:

(проф. д-р Д. Найденова, д.м.)

